

Rheoli etholiad cyffredinol Seneddol y DU

Canllawiau i Swyddogion Canlyniadau

Cyfieithiadau a fformatau eraill

I gael gwybodaeth ynghylch cael y cyhoeddiad hwn mewn iaith arall, neu ar ffurf fersiwn print bras neu Braille, cysylltwch â'r Comisiwn Etholiadol:

Ffôn: 020 7271 0500

E-bost: publications@electoralcommission.org.uk

Y Comisiwn Etholiadol

Rydym yn gorff annibynnol a sefydlwyd gan Senedd y DU. Ein nod yw uniondeb y broses ddemocratiadd a hyder y cyhoedd ynndi. Rydym yn rheoleiddio cyllid pleidiau ac etholiadau ac yn gosod safonau ar gyfer etholiadau a gynhelir yn dda.

Prif swyddfa

Y Comisiwn Etholiadol
Trevelyan House
Great Peter Street
London SW1P 2HW

Ffôn: 020 7271 0500

Ffacs: 020 7271 0505

info@electoralcommission.org.uk

www.comisiwnetholiadol.org.uk

Cymru

Y Comisiwn Etholiadol
Tŷ Caradog
1–6 Plas Sant Andreas
Caerdydd CF10 3BE

Ffôn: 029 2034 6800

Ffacs: 029 2034 6805

gwybodaeth@comisiwnetholiadol.org.uk

www.comisiwnetholiadol.org.uk

Yr Alban

The Electoral Commission
38 Thistle Street
Edinburgh EH2 1EN

Ffôn: 0131 225 0200

Ffacs: 0131 225 0205

infoscotland@electoralcommission.org.uk

www.comisiwnetholiadol.org.uk

© Y Comisiwn Etholiadol 2009

Cynnwys

Rhan A – Cyd-destun

- 1 Cyflwyniad
- 2 Deddfwriaeth
Newidiadau diweddar mewn deddfwriaeth
- 3 Y fframwaith etholiadol
Sut y gelwir etholiad cyffredinol Seneddol y DU
Etholaethau Seneddol y DU
- 4 Rolau a chyfrifoldebau
Y Swyddog Cofrestru Etholiadol
Y Swyddog Canlyniadau a'r Swyddog Canlyniadau
Gweithredol
- 5 Rôl sefydliadau eraill
Y Comisiwn Etholiadol
Y Weinyddiaeth Gyfiawnder
Yr Uned Hawliadau Etholiadau
Y Post Brenhinol

Atodiad – Adnoddau

Manylion cyswllt ar gyfer archebu ffurflenni a thafleenni'r
Comisiwn Etholiadol

Rhan B - Gweithredu cyn y pleidleisio

- 1 Amserlen
- 2 Y gofrestr etholwyr
Gofynion cyfreithiol
Y gofrestr i'w defnyddio ar gyfer enwebiadau
Diwygio'r gofrestr etholiadol - gwallau clericyddol
Cofrestri gorsafoedd pleidleisio
Mynediad a chyflenwi
- 3 Canllawiau i ymgeiswyr ac asiantau
Briffiadau
Pecyn enwebu
Anghenion mynediad i ymgeiswyr

- 4 Y broses enwebu
  - Cyhoeddi hysbysiad yr etholiad
  - Y gofrestr pleidiau gwleidyddol
  - Cymwysterau ymgeisyddiaeth
  - Paratoi ffurflen i'w llofnodi
  - Ffurflenni y gellir eu defnyddio i enwebu
  - Dosbarthu papurau enwebu
  - Gwiriadau anffurfiol
  - Ffurf enwebu
  - Datganiadau anwir mewn papurau enwebu
  - Blaendal
  - Cywiro gwallau bach
  - Penderfyniad ynghylch dilysrwydd papurau enwebu
  - Gwrthwynebiadau i bapurau enwebu
  - Ymgeisydd yn tynnu'n ôl
  - Storio'r papurau enwebu
  - Datganiad y personau a enwebwyd
  - Etholiadau diwrthwynebiad

- 5 Penodi asiantau etholiad, pleidleisio a chyfrif
  - Penodi asiantau etholiad
  - Penodi asiantau pleidleisio a chyfrif

- 6 Marwolaeth ymgeisydd
  - Marwolaeth ymgeisydd Annibynnol
  - Marwolaeth ymgeisydd plaid
  - Marwolaeth y Llefarydd

- 7 Cynhyrchu a dosbarthu cardiau pleidleisio
  - Cynhyrchu
  - Dosbarthu

- 8 Cynhyrchu a dyrannu papurau pleidleisio
  - Diogeledd papurau pleidleisio
  - Ffurf y papur pleidleisio
  - Dyrannu papurau pleidleisio
  - Rhestr rhifau cyfatebol

- 9 Hysbysiadau a chyfarpar pleidleisio
  - Hysbysiad y bleidlais
  - Hysbysiad lleoliad gorsafoedd pleidleisio
  - Cyfarpar, hysbysiadau a chyflenwadau gorsafoedd pleidleisio

Rhan C – Pleidleisio absennol

- 1 Cyflwyniad
Y weithdrefn pleidleisio absennol
- 2 Pleidleisio drwy'r post a hygrededd
Pleidleisio drwy'r post, tai amlbreswyliaeth a sefydliadau preswyl
- 3 Amserlen a gwybodaeth pleidleisio absennol
Amserlen ar gyfer pleidleisio absennol
Cyfathrebu'r broses pleidleisio absennol
- 4 Pleidleisio drwy ddirprwy
Cyfyngiadau ar niferoedd dirprwyon
- 5 Cyflwyno a dosbarthu pecynnau pleidleisio drwy'r post
Personau â'r hawl i fod yn bresennol
Gofynion cyfrinachedd
Amseru'r cyflwyno
Paratoi deunydd papur pleidleisio drwy'r post
Logisteg
Gweithdrefn ar gyfer cyflwyno pleidleisiau drwy'r post
Ail-gyflwyno pecynnau pleidleisio drwy'r post
Cyflwyno pecynnau pleidleisio drwy'r post yn hwyr
- 6 Amnewid pleidleisiau drwy'r post
Amnewid papurau pleidleisio a ddifethwyd
Amnewid papurau pleidleisio a gollwyd
- 7 Derbyn, agor a storio pleidleisiau drwy'r post
Derbyn pleidleisiau drwy'r post
Diogeledd pleidleisiau drwy'r post a dderbyniwyd
Papurau pleidleisio drwy'r post a ddosbarthwyd i'r orsaf pleidleisio
Cofnodi a darparu tystiolaeth o weithredu
Y broses agor
Blychau a phacedi pleidleisiau drwy'r post
Agor y blwch pleidleisio pleidleiswyr drwy'r post
Agor a dilysu pleidleisiau drwy'r post a ddosbarthwyd i orsafoedd pleidleisio
Cadarnhau derbyn datganiadau pleidleisio drwy'r post
Gwirio'r datganiadau pleidleisio drwy'r post a dilysu dynodyddion personol
Agor yr amlenni papurau pleidleisio drwy'r post
Cyfateb dogfennau a wahanwyd

Selio'r blwch pleidleisio drwy'r post
Adalw pleidleisiau drwy'r post a ganslwyd
Datganiad ynghylch papurau pleidleisio drwy'r post

Atodiad – Adnoddau

Hysbysiad o ofynion cyfrinachedd
Gwirio llofnodion mewn sesiynau agor pleidleisiau drwy'r post

Rhan CH – Y pleidleisio

1 Materion diwrnod y pleidleisio i'r Swyddog Canlyniadau (Gweithredol) a staff

Cyflwyniad
Oriau pleidleisio
Ymholiadau cyhoeddus
Ceisiadau dirprwy brys
Amnewid pecynnau pleidleisio drwy'r post neu rai a ddifethwyd
Ymweliadau â gorsafoedd pleidleisio
Ymateb i argyfyngau

2 Rheoli'r orsaf bleidleisio

Briffiadau i staff gorsafoedd pleidleisio
Cyfarpar
Personau â'r hawl i fod yn bresennol mewn gweithrediadau ar ddiwrnod y pleidleisio
Darparu gwybodaeth anffurfiol am nifer y pleidleiswyr gan Swyddogion Llywyddu
Personadu
Etholwyr dienw

3 Y gofrestr etholwyr

Gwallau clercyddol

4 Rhifwyr ac asiantau pleidleisio

Rhifwyr
Asiantau pleidleisio

5 Gweithdrefn ar gau'r pleidleisio

Atodiad – Adnoddau

Rhestr wirio cyfarpar
Rhestr wirio hygyrchedd ar gyfer diwrnod y pleidleisio – gosod gorsaf bleidleisio
Hysbysiad o ofynion cyfrinachedd

Rhan D – Dilysu a chyfrif

- 1 Paratodau'r cyfrif
- 2 Presenoldeb yn y cyfrif
  - Asiantau cyfrif
  - Arsylwyr
  - Mynediad i'r cyfrif
- 3 Y prosesau dilysu a chyfrif
  - Cyfathrebu'r broses
  - Derbyn y blychau pleidleisio
  - Dilysu
  - Papurau pleidleisio drwy'r post yn y cyfrif
  - Diogeledd blychau pleidleisio a storiwyd
  - Cyfrif y pleidleisiau
- 4 Papurau pleidleisio amheus
  - Enghreifftiau
- 5 Ailgyfrif
- 6 Pleidleisiau cyfartal
  - Dulliau
  - Gweithdrefn
- 7 Cyhoeddi'r datganiad a dychwelyd y gwrit
  - Cyhoeddi'r canlyniad
  - Dychwelyd y gwrit
- 8 Storio a gwaredu dogfennau

Atodiad – Adnoddau

Hysbysiad o ofynion cyfrinachedd

Rhan DD – Ar ôl cyhoeddi'r canlyniad

- 1 Cadw, storio ac archwilio dogfennau'r etholiad
  - Anfon dogfennau ymlaen at y swyddog perthnasol
  - Cadw dogfennau
  - Archwilio dogfennau gan y cyhoedd
  - Dogfennau nad ydynt ar gael i'w harchwilio
  - Cadw'r papurau enwebu
  - Cofrestr etholwyr a rhestr pleidleiswyr absennol a farciwyd
  - Copiâu o ddogfennaeth arall sydd ar gael i'w harchwilio gan y cyhoedd

- 2 Treuliau etholiad ymgeiswyr
Ffurflenni ymgeiswyr – treuliau etholiad
- 3 Ffurflenni i'r Comisiwn Etholiadol
Treuliau ymgeiswyr
Safonau perfformiad
Ffurflenni eraill
- 4 Deisebau etholiadol
Ffurf y ddeiseb
Costau
- 5 Adolygiad gweithdrefnau etholiad
Adolygiad y Swyddogion Canlyniadau (Gweithredol)
Adrodd gan y Comisiwn Etholiadol

Atodiad – Adnoddau

Mynediad i ddogfennaeth yr etholiad ar ôl yr etholiad

Rhan E – Cyfuno pleidleisiau

- 1 Cyflwyniad
- 2 Trefniadau cyfuno
Wedi'u cyfuno neu heb eu cyfuno
Gohirio unrhyw bleidlais mewn etholiadau cyngor plwyf neu
gymuned yng Nghymru a Lloegr
Y Swyddogion Canlyniadau
Amserlenni
- 3 Yr etholfraint
- 4 Pleidleisiau drwy'r post
Cyfuno cyflwyno pleidleisiau drwy'r post
Cyflwyno pleidleisiau drwy'r post ar wahân
Dogfennaeth pleidleisio drwy'r post arall
- 5 Hysbysiadau a blychau pleidleisio
Hysbysiad y bleidlais
Cardiau pleidleisio
Hysbysiadau gorsafoedd pleidleisio
Blychau pleidleisio
- 6 Y bleidlais
Marcio'r gofrestr
Rhestrï rhifau cyfatebol

Marc swyddogol ar bapurau pleidleisio
Dychwelyd pleidleisiau drwy'r post i orsafoedd pleidleisio
Cau'r bleidlais

- 7 Y cyfrif ac ar ôl y cyfrif
Presenoldeb asiantau cyfrif
Y weithdrefn ddilysu a'r cyfrif
Marwolaeth ymgeisydd
Treuliau

Rhan F – Safonau perfformiad i Swyddogion Canlyniadau ym Mhrydain Fawr

- 1 Cyflwyniad
- 2 Datblygu safonau perfformiad i Swyddogion Canlyniadau
Ymgynghori a datblygu'r safonau
Cysylltiadau â chanllawiau a chefnogaeth gan y Comisiwn
- 3 Y fframwaith safonau perfformiad
Amcanion ar gyfer safonau perfformiad
- 4 Y broses hunanasesu
Cwblhau'r safonau perfformiad
Cynllunio a threfnu
Hygrededd
Cyfranogiad
- 5 Deddfwriaeth
Adrannau 9A a 9B, Deddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a
Refferenda 2000, fel y'u diwygiwyd gan Adran 67, Deddf
Gweinyddiaeth Etholiadol
- 6 Gweledigaeth ar gyfer gwasanaethau etholiadol o safon